

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

**הרשת לא שוכחת
מערכי שיעור**

צוות כתיבה משותף לפיקוח הארצי ליישום חוק זכויות התלמיד ואגף א'
שפ"י, המינהל הפדגוגי

מתוך כנס DELETE שהתקיים בספטמבר 2017 והיווה מקור השראה לכתיבת
מערכי השיעור ולחומרים בהם נעשה שימוש.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

הקדמה

הפעולות שאנו נוהגים לעשות במרחבי הרשת (כגון העלאת פוסטים, פרסום תמונות, הפצת סרטונים, ביצוע רכישות, חיפוש מידע וקיום תקשורת בין אישית) מתועדות ונשמרות כעקבות דיגיטאליים אשר לא ניתנים למחיקה. כולנו, מבוגרים, בני נוער וילדים נדרשים להקדיש תשומת לב רבה ולהפעיל שיקול דעת באשר לפעולות שאנו מבצעים ברשת וביחס למידע שאנו מעלים ומשתפים, שכן אלו בונים את התדמית הדיגיטאלית שלנו, יישארו שם לתמיד ויספרו עלינו.

עם זאת, כולנו עשויים לפעול באופן שאינו תואם לערכינו, לנורמות התנהגות מקובלות או באופן שאנו עלולים להתחרט עליו. ילדים ובני נוער, במיוחד, עלולים לבצע פעולות הנובעות מחוסר שיקול דעת, מצורך התפתחותי בשייכות ונראות, מתוך רצון להצחיק ולמצוא את מקומם בקבוצת השווים ובמקרים מסוימים מתוך רצון לפגוע באחר. לעתים, לאחר העלאת תכנים שונים, בנוגע לעצמם או בנוגע לאחרים, עולה בקרב הילדים ובני הנוער רצון להסירם. המציאות מלמדת כי הסרת התכנים, במיוחד אם מדובר בתכנים שאינם פוגעניים, לוקחת זמן ולא תמיד מתאפשרת. במקרים של תכנים פוגעניים, ילדים, בני נוער והוריהם יכולים לפנות למוקד 105 (המהווה חלק מהמערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת) ולבקש סיוע בהסרת תכנים אלו.

חשוב לזכור כי גם תכנים שהוסרו מן הרשת אינם מוסרים לצמיתות ובאופן מוחלט. תמונה פוגענית בעלת אופי מיני עלולה למצוא את דרכה אל הרשת שוב; פוסט הפוגע בשמו הטוב של אדם עשוי להתפרסם פעם נוספת ועוד. כך, נוצר מצב מורכב בו מידע שפורסם, מוצג ללא הקשר, ללא קשר לגיל, לזמן שחלף ולנסיבות אישיות של הפרט. כלומר, ברשת העבר של ילדים ובני נוער מתקיים במקביל להווה ומשאיר תיעוד ציבורי נטול הקשר ונטול זמן.

אתגר ההתנהלות ברשת מאיר בחשיבות יתירה את הזכות לפרטיות. זכות זו מאפשרת לילדים ובני נוער מרחב פרטי, פיזי או וירטואלי, בתוך מרחב ציבורי בו מידע אישי רב מועבר לרשות הרבים ומתוך הכרה כי ישנם תחומים בחייהם שאסור שיגיעו לרשות הרבים ללא הסכמת הילדים ובני הנוער שהמידע נוגע להם או שייך להם.

הזכות לפרטיות היא זכות אדם בסיסית המעוגנת באמנות ובהסכמים בינלאומיים ובישראל גם במסגרת חקיקה¹. זכותם של ילדים לפרטיות, המעוגנת בסעיף 16 לאמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה, קובעת כי "ילד לא יהא נתון להתערבות שרירותית או בלתי חוקית בפרטיותו, משפחתו, ביתו או תכתובתו, ואף לא לפגיעות שלא כחוק בכבודו ובשמו הטוב". גם חוק זכויות התלמיד מגדיר את החובה לשמירת סודיות בסעיף 14 וקובע כי "אדם שהגיע אליו מידע על תלמיד עקב מילוי תפקיד שהוטל עליו לפי חוק זה, חייב לשמור את המידע בסוד ולא לגלותו, אלא לצורך ביצוע

¹ להרחבה קראו:

[חוק זכויות התלמיד](#); [אמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה](#); [חוק יסוד כבוד האדם וחירותו](#).

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

תפקידו". מתן ביטוי ייחודי ונפרד לפרטיות מצביע על החשיבות הרבה המיוחסת לזכות זו בתהליך תקין של התפתחות וצמיחה של ילדים.

"הזכות הבסיסית של הילד לחיים, להתפתחות, לפרטיות, לביטחון ולהישרדות משמעותית יותר בתקופתנו בה ילדים ונוער מצויים יותר ברשתות, וזכותם הלגיטימית לנהל את חייהם באופן חופשי מבלי להיות מושפעים מפרסומם של אירועים אשר קרו בעבר, בין אם פרסמו על עצמם או על אחרים אשר גורמים להם נזק ועוגמת נפש. את הפגיעה אנו מזהים על פי השלכותיה על היחיד או על הקבוצה בקהילה. הזכות להישכח מתמקדת בשיפור זכויות אישיות של הילדים והנוער באמצעות הרחבת השליטה במידע האישי. זו אפשרות ישירה של הילדים וההורים להגן על הזכות לפרטיות מפני פלישה לתוך חייהם האישיים של הילדים גם בבגרותם. התפקיד של אנשי החינוך הוא לחנך ילדים ובני נוער לניהול גבולות ברשת מדעת" (טובה בן ארי, מפקחת ארצית ליישום חוק זכויות התלמיד/ה בכנס שופטים).

לאור האמור לעיל, לילדים ובני נוער צריכה להישמר הזכות לחרטה ולחזרה מהסכמה שמשמעה כי תהיה להם אפשרות לערוך ולהסיר תכנים שהעלו בעבר לרשת – מחיקת ה"מורשת הדיגיטלית".

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

בין עבר להווה דיגיטלי

מטרות

1. התלמידים יעמיקו את ההבנה כי פעולותיהם ברשת משאירות עקבות דיגיטליים ועל כן חשוב להפעיל שיקול דעת לפני פרסום תכנים שונים.
2. התלמידים יפתחו מיומנויות לבניית תדמית דיגיטלית ראויה, מכבדת וערכית ושמירה עליה.
3. התלמידים יכירו את חוק הגנת הפרטיות, חוק יסוד כבוד האדם וחירותו והזכות לפרטיות באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה, וילמדו על חשיבות הזכות הזו עבורם.
4. התלמידים יבררו את מידת האחריות האישית והחברתית שלהם **בשמירה על גבולות הזכות לפרטיות** ואת הסכנות הכרוכות בויתור מודע או לא מודע על פרטיות ברשת.
5. התלמידים יבררו מהי משמעות הזכות לחרטה ולחזרה מהסכמה בצד הסרה של תכנים מהרשת.

קהל יעד

תלמידי כיתות י' – י"ב

מהלך השיעור

חלק א': התדמית הדיגיטלית שלי ואני

המורה תקרין על הלוח את התמונות המופיעות ב**נספח א'**. לאחר מכן, תבקש מהתלמידים להתבונן בהן ולהתייחס לשאלות הבאות:

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

✓ מה מניע אתכם לפרסם
על מצלמת תכניט אילו?
✓ מה מספרת עליכם
התדמית הדיגיטלית שלכם
ברשתות החברתיות?

✓ מה אתם רואים
בתמונות? אילו מחשבות
עולות בכם תוך כדי
ההתבוננות בהן?
✓ אילו תכניט אתם
בוחרים לפרסם על
מצלמת ברשתות
חברתיות?

למורה:

חשוב לדעת כי המרחב המקוון מאפשר לילדים ולבני הנוער ביטוי עצמי מגוון, התנסות בחוויות שונות ומפגש עם זהויות של אנשים אחרים. התדמית הדיגיטלית הנבנית ברשתות חברתיות הינה על פי רוב "מלוטשת", מכוונת כלפי חוץ, בעלת איכויות מוערכות חברתית והינה נתונה למדידה ולהערכה כמותית (באמצעות לייקים, עוקבים ועוד). המפגש עם התדמית הדיגיטלית של אחרים עלול לעורר תחושת תחרות, קנאה ורצון לבלוט. על כן, חשוב לאפשר לתלמידים לעבד את משמעות הצורך לצבור לייקים ולהגדיל את מספר העוקבים ואת ההשלכות על התנהלותם והתכנים שהם מפרסמים ברשת.

חלק ב': שיעור עם נשיא ארה"ב לשעבר - ברק אובמה

1. המורה תסביר לתלמידים כי כעת יצפו בדבריו של נשיא ארה"ב לשעבר, ברק אובמה, המתייחס לתיעוד מעשים שלנו ולהפעלת שיקול דעת בעת הפצת תכנים ברשתות החברתיות. על מנת להקרין את הסרטון, יש ללחוץ על [הקישור הבא](#).

* לתשומת לב המורה: הסרטון הוא ללא תרגום לעברית.

2. בעקבות צפייה בסרטון המורה תקיים דיון בשאלות הבאות:

- א. מה הרגשתם בזמן הצפייה בסרטון?
- ב. הנשיא אובמה מעלה טענה בנוגע לנוכחות העבר בחיינו הדיגיטליים ודן בסוגיה בנוגע לשיתוף ברשת. מה דעתכם על דבריו?
- ג. הנשיא מתייחס להשפעה של העבר הדיגיטלי כבעיה ייחודית לאנשי ציבור ופוליטיקאים – האם אתם מסכימים עם טענה זו? האם זו בעיה שיכולה לפגוש גם אתכם?

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

ד. חשבו על התדמית הדיגיטלית שלכם, שנוצרה בעקבות פרסומים שלכם ברשת. האם דעתכם לגביה השתנתה בעקבות דבריו של ברק אובמה? מה יכול להיות הרווח שלכם מפרסום תכנים שונים על עצמכם? מה עלול להיות המחיר?

חלק ג': פרטיות במרחב הדיגיטלי

למורים ולתלמידים – הידעתם?

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם".

חוק הגנת הפרטיות "לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו".

סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה עוסק בזכות לפרטיות של ילדים. קראו עוד **בקיזור הבא**.

סעיף 14 בחוק זכויות התלמיד עוסק בזכות לפרטיות של תלמידים באמצעות חובת הסודיות. קראו עוד **בקיזור הבא**.

1. המורה תציג בפני התלמידים את החוקים ואת סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה. לאחר הצגת התכנים, יתקיים דיון:
  - א. בסעיף 16 באמנה – מה הכוונה בביטויים "פגיעה בכבודו" ו"פגיעה בשם הטוב" של ילד? כיצד ביטויים אלו נוגעים לפרטיות של ילדים?
  - ב. בסעיף 16 באמנה מתייחסים לפרטיות בתכתובת של ילדים – מהי תכתובת בעולם הדיגיטלי? (מיילים, מסרים ברשתות חברתיות, תכתובת עם גופים ובודדים באתרים ברשת)? כיצד יש להתייחס לתכתובת של ילדים על פי סעיף זה?
  - ג. אחת הטענות בשיח הציבורי כיום היא שעם התפתחות הטכנולוגיה ואמצעי הקשר הדיגיטליים יש וויתור הולך וגדל באפשרות לשמירה על פרטיות, ועלינו להשלים עם מחיר הפגיעה בפרטיות בשל השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. האם אתם מסכימים עם טענה זו? הסבירו וציינו דוגמאות לטיעונים שלכם.

חלק ד': הזכות להסרת מידע מהרשת

1. המורה תחלק את התלמידים לקבוצות (5-6 תלמידים בכל קבוצה). כל קבוצה תבחר באחד מסיפורי המקרה המצורפים ב**נספח ב'**, ותבקש לענות על השאלות המצורפות למקרה.
2. בסיום הפעילות הקבוצתית תציג כל קבוצה את סיפור המקרה בו דנה ואת מסקנותיה.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

3. לאחר הצגת המקרים, יתקיים דיון במליאת הכיתה :
  - א. מתי לדעתכם חשוב ורצוי להסיר מידע לגבי נערה/ה ברשת?
  - ב. האם יש מצבים שבהם יש להשאיר את המידע ברשת למרות בקשה להסיר אותו? מה תהיינה הסיבות לכך לדעתכם?
  - ג. מה ניתן לעשות על מנת להסיר מידע מהרשת? (לפנות למי שהעלה את המידע; לפנות לעזרת אנשים מבוגרים - הורים ואנשי צוות חינוכי; לפנות למערך הסיוע המשפטי במשרד המשפטים; לפנות למוקד 105- המערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת, לפנות לבעלי האתר/הרשת החברתית באמצעות כפתור "דיווח").

חלק ה: מובילים שינוי חברתי

1. המורה תקרין את הסרטון "[5 הזכויות](#)".
2. התלמידים יתבקשו להמשיך ולעבוד בקבוצות בהן עבדו בחלקו הקודם של השיעור. כל קבוצה תתבקש להכין כתבה כתובה/סרטון קצר בנושא "60 שניות אודות הזכות של ילדים ובני נוער למחוק פרסומים שהעלו ברשת".

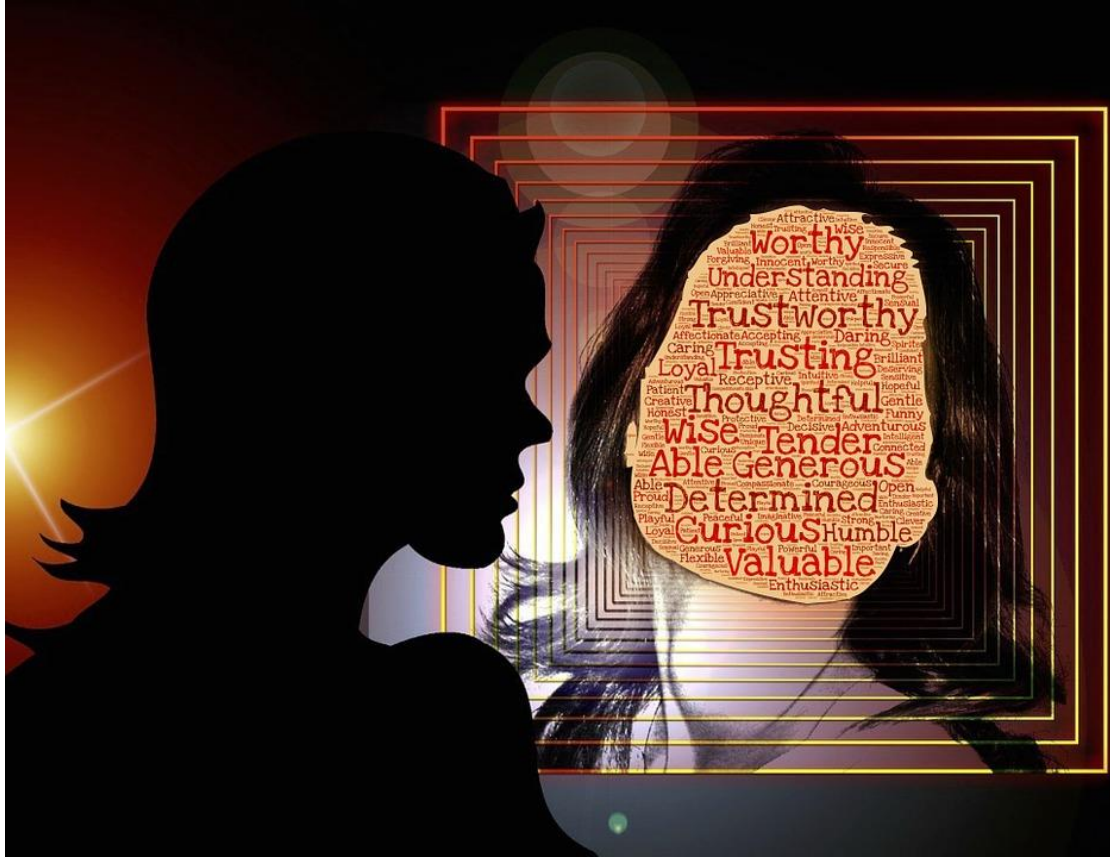
* מומלץ לשלוח את התוצרים לדוא"ל - student_rights@education.gov.il

סיכום

- לסיכום השיעור, המורה תדגיש את המסרים הבאים :
1. הפעולות שאנו נוהגים לעשות במרחבי הרשת מתועדות ונשמרות כעקבות דיגיטליים.
  2. יש להפעיל שיקול דעת באשר למידע שאנו מעלים לרשת שכן הוא בונה את התדמית הדיגיטלית שלנו.
  3. כל אחד עלול לטעות במסגרת ההתנהלות ברשת. במידה ואנו מרגישים שאנו מתמודדים עם מצב מורכב חשוב ורצוי לפנות להיוועצות ועזרה.
  4. לילדים ולבני נוער צריכה להיות זכות לחזרה מהסכמה ולהסרה של תכנים לא רצויים מהרשת.
  5. הסרת תכנים מהרשת עלולה לקחת זמן ואינה תמיד אפשרית.
  6. תכנים המוסרים מהרשת לא תמיד מוסרים לצמיתות ובאופן מוחלט.

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

נספח א' – תמונות בנושא תדמית דיגיטלית²

² התמונות לקוחות מתוך האתר : WWW.PIXABAY.COM

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

נספח ב' - סיפורי מקרה

סיפור ראשון

ירון, תלמיד המסיים כיתה י"א, עומד בפני מבחנים לקראת הצטרפות למשלחת נוער לחו"ל. ירון עובד קשה כדי לעמוד בכל הקריטריונים הנדרשים להצטרפות למשלחת. כחלק מההכנה שלו ירון ביקש להסיר מספר תמונות שצילם לפני שנתיים והעלה לרשת חברתית. באותו אירוע ירון וחבריו סיימו את הלימודים בחטיבה. הם נסעו לאילת, חגגו והצטלמו בבריכה. ירון אינו שותף אך בתמונות הוא והחברים נראים מחזיקים בקבוקי וודקה.

ירון פנה למנהלי הרשת החברתית להסרת התמונות.

- ✓ מה לדעתכם עמד מאחורי הבחירה של ירון לפרסם בזמנו את התמונות?
- ✓ האם תמונה מסוג זה יכולה להשפיע על התדמית הדיגיטלית של ירון?
- ✓ מה הייתם ממליצים למנהלי הרשת החברתית לעשות ביחס לבקשתו של ירון?
- ✓ האם גם אתם נתקלתם בדילמה דומה? כיצד התמודדתם?

סיפור שני

דנה, תלמידה בכיתה י"ב, מנסה מזה זמן להסיר תמונות שלה שהיא העלתה לרשת חברתית בה היא פעילה. התמונות צולמו במסיבת סוף שנה בבית הספר לפני שנה. באחת התמונות נראית דנה מתנשקת עם אחד הבנים בשכבה. מאז, מציקים לה בנושא, ובכל פעם שהיא מנסה לפתח קשר עם נער, יש מי שדואג לשלוח לאותו נער את התמונה הזו. הדבר מביך את דנה וגורם לה לתחושות לא נעימות. דנה פנתה למנהלי הרשת החברתית להסרת התמונות.

- ✓ מדוע לדעתכם פרסמה דנה את התמונות הללו?
- ✓ כיצד תמונות כאלו יכולות להשפיע על התדמית הדיגיטלית של דנה עם חלוף הזמן?
- ✓ מה הייתם ממליצים למנהלי הרשת החברתית לעשות ביחס לבקשה של דנה?
- ✓ האם גם אתם נתקלתם בדילמה דומה? כיצד התמודדתם?

סיפור שלישי

אמא של יואב בן ה-15 עשתה סדר בתמונות המשפחתיות ומצאה תמונה שלו כתינוק מספר ימים לאחר לידתו. בתמונה רואים אותו שוכב על בטנו עירום על הספה. תמונה זו הציפה את אמו של יואב בגל של נוסטלגיה והיא החליטה להעלות אותה לפייסבוק ולשתף את כל חבריה ובני המשפחה.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

מאז פרסום התמונה חבריו של יואב מציקים וקוראים לו בכינויים כמו "דוגמן עירום" ואף יותר מכך.

- ✓ מה לדעתכם עמד מאחורי הבחירה של אמא של יואב לפרסם בזמנו את התמונה ברשת החברתית?
- ✓ האם לדעתכם תמונה בעלת תוכן מסוג זה עלולה להשפיע על התדמית הדיגיטלית של יואב?
- ✓ יואב פנה לאימו וביקש ממנה לדאוג לכך שהתמונה תוסר מהרשת. אימו פנתה אל מנהלי הרשת החברתית. מה הייתם ממליצים להם לעשות ביחס לבקשה?
- ✓ האם גם אתם נתקלתם בדילמה דומה? כיצד התמודדתם?

סיפור רביעי

נילי, תלמידת תיכון, העלתה פוסט ברשת חברתית ובו סיפרה כי לפני שנה פרסמה כתבה בנושא "מגדר ואפליית נערות במקומות עבודה", בעקבות מצבי אפליה בהם היא וחברותיה נתקלו בעבודות קיץ. כעת נילי מחפשת שוב עבודה לקראת חופשת הקיץ, ולא מצליחה להתקבל עבודה. היא חוששת שהכתבה שפרסמה לפני שנה קשורה בכך, ועל כן מפרסמת פוסט נוסף, בו היא מציינת שדעותיה כיום מתוננות יותר. בנוסף, נילי פונה למנהלי הרשת החברתית בבקשה להסיר את אותה כתבה.

- ✓ מה לדעתכם עמד מאחורי בחירתה של נילי לפרסם את הכתבה לפני שנה?
- ✓ כיצד כתבה כזו יכולה להשפיע על התדמית הדיגיטלית של נילי?
- ✓ מה הייתם ממליצים למנהלי הרשת החברתית לעשות ביחס לבקשתה של נילי?
- ✓ האם גם אתם נתקלתם בדילמה דומה? כיצד התמודדתם?

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

”הכתם נשאר על הקיר”

מטרות

1. התלמידים יעמיקו את ההבנה כי פעולותיהם ברשת משאירות עקבות דיגיטליים ועל כן חשוב להפעיל שיקול דעת לפני פרסום תכנים שונים.
2. התלמידים יפתחו מיומנויות לבניית תדמית דיגיטלית ראויה, מכבדת וערכית ולשמירה עליה.
3. התלמידים יכירו את חוק הגנת הפרטיות, חוק יסוד כבוד האדם וחירותו והזכות לפרטיות באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה, וילמדו על חשיבות הזכות הזו עבורם.
4. התלמידים יבררו את מידת האחריות האישית והחברתית שלהם בשמירה על גבולות הזכות לפרטיות ואת הסכנות הכרוכות בויתור מודע או לא מודע על פרטיות ברשת.
5. התלמידים יבררו מהי משמעות הזכות לחרטה ולחזרה מהסכמה בצד הסרה של תכנים מהרשת.

קהל יעד

תלמידי כיתות ז'-ט'

מהלך השיעור

חלק א': התדמית הדיגיטלית שלי ואני

המורה תקרין על הלוח את התמונות המופיעות ב**נספח א'**. לאחר מכן, תבקש מהתלמידים להתבונן בהן ולהתייחס לשאלות הבאות:

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

✓ מה מניע אתכם לפרסם
על עצמכם תכנים אלו?
✓ מה מספרת עליכם
התדמית הדיגיטלית שלכם
ברשתות החברתיות?

✓ מה אתם רואים
בתמונות? אילו מחשבות
עולות בכם תוך כדי
ההתבוננות בהן?
✓ אילו תכנים אתם
בוחרים לפרסם על
עצמכם ברשתות
חברתיות?

למורה:

חשוב לדעת כי המרחב המקוון מאפשר לילדים ולבני הנוער ביטוי עצמי מגוון, התנסות בחוויות שונות ומפגש עם זהויות של אנשים אחרים. התדמית הדיגיטלית הנבנית ברשתות חברתיות הינה על פי רוב "מלוטשת", מכוונת כלפי חוץ, בעלת איכויות מוערכות חברתית והינה נתונה למדידה ולהערכה כמותית (באמצעות לייקים, עוקבים ועוד). המפגש עם התדמית הדיגיטלית של אחרים עלול לעורר תחושת תחרות, קנאה ורצון לבלוט. על כן, חשוב לאפשר לתלמידים לעבד את משמעות הצורך לצבור לייקים ולהגדיל את מספר העוקבים ואת ההשלכות על התנהלותם והתכנים שהם מפרסמים ברשת.

חלק ב': הכתם נשאר על הקיר

1. המורה תקרא ביחד עם התלמידים את השיר "[הכתם נשאר על הקיר](#)" מאת דוד אבידן.
2. לאחר הקראת השיר, יתקיים דיון –
  - א. מה הרגשתם בזמן הקראת השיר?
  - ב. על אילו מצבי חיים מדבר השיר? האם ניתן לתאר באמצעות השיר מצבים שבני נוער חווים ברשת?
  - ג. מהו "הקיר" אליו עלינו להתייחס בימינו?
  - ד. חשבו על הפרסומים שלכם ברשת. איזו תדמית דיגיטלית הם יוצרים לגביכם? האם תדמית זו מייצגת אתכם נאמנה?
  - ה. לעתים, גם ברשת "הכתם נשאר על הקיר", כלומר פרסום (שלכם או של מישהו אחר) לגביכם עלול לפגוע בכם. ספרו על מקרה מהסוג הזה.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

- ו. האם חוויתם מצב בו ניסיתם "למחוק את הכתם", אך הוא עדיין נשאר ברשת? כיצד התמודדתם?
- ז. מה ניתן לעשות על מנת להסיר מידע מהרשת? (לפנות למי שהעלה את המידע; לפנות לעזרת אנשים מבוגרים - הורים ואנשי צוות חינוכי; לפנות למערך הסיוע המשפטי במשרד המשפטים; לפנות למוקד 105- המערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת, לפנות לבעלי האתר/הרשת החברתית באמצעות כפתור "דיווח").

חלק ג': על הזכות לפרטיות

למורים ולתלמידים – הידעתם?

חוק יסוד כבוד האדם וחירותו "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם".

חוק הגנת הפרטיות "לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו".

סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה עוסק בזכות לפרטיות של ילדים. קראו עוד ב**קישור**
הבא.

סעיף 14 בחוק זכויות התלמיד עוסק בזכות לפרטיות של תלמידים באמצעות חובת הסודיות. קראו עוד ב**קישור** **הבא**.

1. המורה תציג בפני התלמידים את החוקים ואת סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה. לאחר הצגת התכנים, יתקיים דיון:
  - א. בסעיף 16 באמנה – מה הכוונה בביטויים "פגיעה בכבודו" ו"פגיעה בשם הטוב" של ילד? כיצד ביטויים אלו נוגעים לפרטיות של ילדים ובני נוער?
  - ב. בסעיף 16 באמנה מתייחסים לפרטיות בתכתובת של ילדים – מהי תכתובת בעולם הדיגיטלי? (מיילים, מסרים ברשתות חברתיות, תכתובת עם גופים ובודדים באתרים ברשת)? כיצד יש להתייחס לתכתובת של ילדים ובני נוער על פי סעיף זה?
  - ג. אחת הטענות בשיח הציבורי כיום היא שעם התפתחות הטכנולוגיה ואמצעי הקשר הדיגיטליים יש וויתור הולך וגדל באפשרות לשמירה על פרטיות, ועלינו להשלים עם מחיר הפגיעה בפרטיות בשל השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. האם אתם מסכימים עם טענה זו? הסבירו וציינו דוגמאות לטיעונים שלכם.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

חלק ד': חלק משפט מבוים³

המורה תסביר כי כעת נצפה במשפט מבוים המתייחס לתיעוד מעשים שלנו ולהפעלת שיקול דעת בעת הפצת תכנים ברשתות החברתיות. במסגרת המשפט מתואר סיפור מקרה של נערה בת 18 המתמודדת עם הקושי להתקבל לשנת שירות בעקבות תמונה שפרסמה ברשת החברתית כשהייתה בת 12. יש להקריין את הדקות 10:4-55:2 מתוך המשפט מבוים.

1. לאחר הצפייה בקטע יתבקשו התלמידים להתייחס להיבטים הבאים לגבי המקרה המתואר:

א. מה הרגשתם בעקבות הצפייה באירוע?

ב. מהי המורכבות המוצגת במקרה?

ג. מה לדעתכם חווה הנערה המתארת את המקרה?

2. לאחר הדיון במליאה המורה תחלק את התלמידים לשתי קבוצות – קבוצות ההגנה וקבוצת התביעה. התלמידים משתי הקבוצות יגבשו ויכתבו טיעונים בעד ונגד הסרת התמונה בהתאמה (למורה: בגיבוש הטענות ניתן להתייחס להיבטים הבאים: הפעלת שיקול דעת טרם פרסום והפצה של תכנים, הבנת ההשלכות של פעולות שלנו ברשת, הזכות לפרטיות ולשם טוב, הזכות להביע חרטה ולחזרה מהסכמה, הזכות להסרת מידע, המורשת הדיגיטלית, הרשת כמרחב ציבורי לקבלת מידע, אחריות אישית, אחריות חברתית, תפקיד המבוגרים במרחב המקוון).

3. הזמינו תלמידים משתי הקבוצות להציג את הטענות בעד ונגד בפני הכיתה. רכזו את הטענות על הלוח.

4. נהלו דיון עם תלמידי הכיתה, והובילו לקבלת הכרעה כיתתית בעניין הסרת התמונה מהרשת.

5. לסיום צפו ב- משפט מבוים המלא שקיימו תלמידי גבעתיים במסגרת כנס DELETE.

חלק ה': מובילים שינוי חברתי

3. המורה תקריין את הסרטון "5 הזכויות".

4. התלמידים יתבקשו להמשיך ולעבוד בקבוצות בהן עבדו בחלק הקודם של השיעור. כל קבוצה תתבקש להכין כתבה כתובה/סרטון קצר בנושא - "60 שניות אודות הזכות של ילדים ובני נוער למחוק פרסומים שהעלו ברשת".

* מומלץ לשלוח את התוצרים לדוא"ל - student_rights@education.gov.il

³ קטע הצפייה לקוח מתוך משפט מבוים שקיימו תלמידים בעיר גבעתיים במסגרת כנס DELETE שעסק בנושא הזכות להישכח.

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

סיכום

לסיכום השיעור, המורה תדגיש את המסרים הבאים:

1. הפעולות שאנו נוהגים לעשות במרחבי הרשת מתועדות ונשמרות כעקבות דיגיטליים.
2. יש להפעיל שיקול דעת באשר למידע שאנו מעלים לרשת שכן הוא בונה את התדמית הדיגיטלית שלנו.
3. כל אחד עלול לטעות במסגרת ההתנהלות ברשת. במידה ואנו מרגישים שאנו מתמודדים עם מצב מורכב חשוב ורצוי לפנות להיוועצות ועזרה.
4. לילדים ולבני נוער צריכה להיות זכות לחזרה מהסכמה ולהסרה של תכנים לא רצויים מהרשת.
5. הסרת תכנים מהרשת עלולה לקחת זמן ואינה תמיד אפשרית.
6. תכנים המוסרים מהרשת לא תמיד מוסרים לצמיתות ובאופן מוחלט.

משרד החינוך המינהל הפדגוגי הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

תעודת זהות דיגיטלית

מטרות

1. התלמידים יעמיקו את ההבנה כי פעולותיהם ברשת משאירות עקבות דיגיטליים ועל כן חשוב להפעיל שיקול דעת לפני פרסום תכנים שונים.
2. התלמידים יכירו כלים לבניית זהות דיגיטלית ראויה, מכבדת וערכית ולשמירה עליה.
3. התלמידים ילמדו על הזכות לפרטיות ועל החשיבות שלה עבור ילדים ובני נוער.
4. התלמידים יבררו מה הן גבולות הזכות לפרטיות ומה הן הסכנות הכרוכות בויתור מודע או לא מודע על פרטיות ברשת.
5. התלמידים יבררו מהי משמעות הזכות להסרה של תכנים ברשת - הזכות להישכח - ככלי למימוש הזכות לפרטיות.
6. התלמידים יבחנו מהי מידת האחריות האישית והחברתית שלהם במימוש הזכות לפרטיות.

קהל יעד

תלמידי כיתות ה-ו'

מהלך השיעור

חלק א': הפעלת שיקול דעת בעת פרסום תכנים ברשת

1. המורה תקרין לתלמידים את הסרטון: [שגיא ברייטנר - המדריך לטלפון הסלולרי הראשון](#).
2. לאחר הקרנת הסרטון, המורה תבקש מהתלמידים להכין לעצמם תעודת זהות אישית ופרטית ולכתוב בה מאפיינים שלהם על פי בחירתם (תחביבים, פעילויות פנאי, מאכלים אהובים, תכניות טלוויזיה אהובות, פרטים אודות בני משפחה וחברים, יישומים בהם הם משתמשים ברשת ועוד).
3. לאחר הכנת תעודת הזהות, תכין המורה טבלה על הלוח ובה שתי עמודות –

מידע שהייתי מפרסם על עצמי ברשת	מידע שלא הייתי מפרסם על עצמי ברשת

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

4. כל תלמידה ותלמיד יתבקשו להחליט אילו תכנים מתוך התכנים המופיעים בתעודת הזהות היו מפרסמים ברשת ואילו תכנים לא היו מפרסמים (בהקשר זה חשוב להסביר כי המושג "רשת" מתייחס לאתרים, רשתות חברתיות, אפליקציות שונות, ערוצי יוטיוב, תמונות, סרטונים ועוד).
5. לאחר שתתקבל רשימה המשקפת את דעות התלמידים בכיתה, יתקיים דיון בהתאם לשאלות המנחות הבאות:
- א. אילו תכנים אתם בוחרים לפרסם על עצמכם ברשת?
- ב. האם אתם מפעילים שיקול דעת ומגבילים חלק מהתכנים שאתם מפרסמים לגביכם? לגבי אחרים? מהו הגבול – "הקו האדום" – אותו לא תחצו בהקשר זה?
- ג. הפרסומים שאנו מעלים לרשת יוצרים את התדמית הדיגיטאלית שלנו. מה מספרת עליכם התדמית הדיגיטאלית שלכם? האם אתם מרוצים ממנה?
6. צפו עם התלמידים בסרטון [UNDO](#).
- א. כיצד אפליקציה מהסוג הזה יכולה להשפיע על חיינו ועל הפרסומים שלנו ברשת?
- ב. אפליקציה כזו אינה קיימת במציאות. כיצד עלינו לנהוג על מנת שלא נצטרך את פעולת ה-UNDO בחיי היומיום במרחבי הרשת ובכלל?
- ג. האם קרה מקרה בו פרסמתם תוכן בנוגע אליכם/לאחרים והצטערתם על הפרסום? כיצד התמודדתם?
- ד. מה ניתן לעשות על מנת להסיר מידע מהרשת? (לפנות למי שהעלה את המידע; לפנות לעזרת אנשים מבוגרים - הורים ואנשי צוות חינוכי; לפנות למערך הסיוע המשפטי במשרד המשפטים; לפנות למוקד 105- המערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת, לפנות לבעלי האתר/הרשת החברתית באמצעות כפתור "דיווח").

חלק ב' - הזכות לפרטיות

1. המורה תקרין את הסרטון: [הזכות לפרטיות](#).
2. מה ניתן ללמוד מהסרטון על הזכות לפרטיות?

למורים – הידעתם?

[חוק יסוד כבוד האדם וחירותו](#) "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם".

[חוק הגנת הפרטיות](#) "לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו".

סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה עוסק בזכות לפרטיות של ילדים. קראו עוד [בקישור הבא](#).

סעיף 14 בחוק זכויות התלמיד עוסק בזכות לפרטיות של תלמידים באמצעות חובת הסודיות. קראו עוד [בקישור הבא](#).

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

הפיקוח הארצי לזכויות התלמיד/ה

3. המורה תקרא עם התלמידים את סעיף 16 באמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה. לאחר מכן, יתקיים דיון בשאלות הבאות:
- משמעות הזכות לפרטיות – מהו שם טוב? מהי תכתובת בהקשר בן ימינו?
  - מדוע הכניסו את הזכות לפרטיות לאמנה לזכויות ילדים? מה מיוחד וחשוב בה?
  - האם ובאילו מצבים הפרטיות שלכם ברשת נשמרת?
  - מתי לדעתכם הפרטיות שלכם ברשת נפגעת? מי יכול לפגוע בפרטיות שלכם ברשת? (אני בעצמי, בן משפחה, חבר, רשת חברתית או אפליקציה).

סיכום

- הפעולות שאנו נוהגים לעשות במרחבי הרשת מתועדות ונשמרות כעקבות דיגיטליים.
- יש להפעיל שיקול דעת באשר למידע שאנו מעלים לרשת שכן הוא בונה את התדמית הדיגיטלית שלנו.
- כל אחד עלול לטעות במסגרת ההתנהלות ברשת. במידה ואנו מרגישים שאנו מתמודדים עם מצב מורכב עלינו לפנות להיוועצות ועזרה.
- לילדים ולבני נוער צריכה להיות זכות לחזרה מהסכמה ולהסרה של תכנים לא רצויים מהרשת.
- הסרת תכנים שפוגעים בנו מרשת חשובה אך עלולה לקחת זמן ואינה תמיד אפשרית.
- תכנים המוסרים מהרשת לא תמיד מוסרים לצמיתות ובוודאות.